

פרשת
שופטים
תשפ"ד

קורל יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפינגל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באיסט סייד, נוא יארק

ב"ד כזה, שבדאי יהא מליץ יושר על הרבה יהודים, ויזכה אותם לתחיית המתים.

ב) צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת (ט"ז, כ') פירש רש"י הלך אחר בית דין יפה – למען תחיה כדאי הוא מנוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן - **יש לפרש הסמיכות עפ"י דברי המהר"ל (גור אריז)** שלא היה טעם לזה להחיות את ישראל בשביל שהם הולכים אחר בית דין יפה, אבל מינוי דיינים כשרים הוא ראוי לזה, וטעם גמור הוא כי שקר אין לו קיום, והאמת יש לו רגלים – ועיין ברמב"ן שפי' על דרך סוד, שהשופט שירדוף צדק ותשיג אותה – למען תחיה - לעולם הבא (עולם האמת) והוא האור הגדול הצפון לצדיקים לעתיד לבוא.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי הנצי"ב זצ"ל, שפירש עפ"י הגמ' בסנהדרין (ל"ב) צדק – אחת לדין. צדק – ואחת לפשרה. ומבואר בב"מ (ל"א, ע"ב) דלא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דיניהם על דין תורה. **ולפ"ז י"ל כוונת הפסוק** - שרק ע"י פשר קרוב לדין, ולא דין גמור, יכול לחיות, וירשת את הארץ, דהיינו שיהי' לנו ירושה לעולמי עד ולא יחרב עוד.

צ"ע למה חרבה ירושלים בשביל זה שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו פשרות. **וי"ל עפ"י המשנה בסוטה (א', ז')** במדה שאדם מודד בה מודדין לו – דהיינו כפי מה שאדם נוהג, כך נוהגין בו מן השמים. **ולפ"ז י"ל** דכיון שהם העמידו דיניהם על דין תורה, ולא עשו פשרות, הקב"ה דן אותם ג"כ לפי שורת הדין, ולא לפנים משורת הדין, ובשביל זה חרבה ירושלים, וכמו שנאמר בתהלים (קמ"ג, ב') אל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי השערי שמחה (הגאון ר' שמחה בונם סופר זצ"ל) הנה אי אפשר ביד האדם לצמצם שורת הדין כראוי, כי בקל יטעה, ויעשה פחות משורת הדין ויחטא, על כן תמיד צריך לעשות לפנים משורת הדין, כדי שעכ"פ יעשה כשורת הדין, שאף אם יטעה יעשה לכה"פ כשורת הדין. וזהו כוונת הגמ' - לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דיניהם על דין תורה, דהיינו מפני שצמצמו לעשות רק שורת הדין לא פחות ולא יותר, על כן נחרבה כי ע"י עשו פחות משורת הדין, והנה כאן הבטיחה לנו התורה אם נעשה – צדק צדק בכפלים – לפנים משורת הדין, אז נחיה ונירש את הארץ, שתהיי לנו ירושה לעולמי עד, ולא יחרב עוד אכ"י.

ולפ"ז יש ליישב קושיות הט"ז (דברי דוד) הלא לא נצטוו ישראל למנות דיינים רק - בכל שעריך, דהיינו אחר כשכבר ירשו את הארץ, וא"כ איך נאמר כאן - למען תחיה וירשת, וכבר ירשוה. **ותי'** שהכתוב אומר יש לי מצוה גדולה שאצוה לכם שתקיימו אחר זמן, שכדאי היא שבשבילה אחי אתכם, ואוריש לכם הארץ, בשביל קיום מצוה זו. **ולדברינו י"ל** שאע"פ דכבר ירשוה, אבל כדי להבטיח שתהיי הירושה לעולם, זה שייך רק ע"י צדק צדק תרדוף, דהיינו להתנהג ע"י פשר ולפנים משורת הדין.

וי"ל עוד עפ"י הפסוק (בראשית י"ח, י"ט) למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה'. **ולפ"ז י"ל** שהטעם שבני ישראל זכו לירושת הארץ, הי' בשביל שעושיין לפנים משורת הדין – וזה הי' הנהגתו של אברהם אבינו, וכמו שנאמר (בראשית כ"ג, ד') גר ותושב אנכי עמכם – פירש רש"י אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהי' תושב ואטלנה מן הדין, דהיינו אע"פ שאברהם הי' הבעלים על הארץ, הוא הי' נוהג לפנים משורת הדין, ושיילם כסף מלא בשביל מערת המכפלה.

וי"ל באופן אחר, עפ"י הגמ' בתענית (כ"ה) מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה, ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה, ירד רבי עקיבא

שופטים ושופטים וגו' ושפטו את העם משפט צדק (ט"ז, י"ח) צ"ע שהי' די לומר - ושפטו את העם משפט, וכמו שנאמר - לא תטה משפט, ולמה הוסיף מלת "צדק", דבדאי הכוונה דמלת משפט הוא משפט צדק, ולא משפט שקר. **וי"ל עפ"י דברי הספורנו** - תהי קבלת הטענות באופן שיפסקו הדין בצדק, דהיינו שלא יהי' רך לזה, וקשה לזה.

וי"ל באופן אחר, הנה פעם אחת נכנס אבי זצ"ל למורנו הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל, לשאול שאלה בענין אשה חלוצה שנתארמלה מבעלה רח"ל הרבה שנים, ועכשיו נתארסה לאחד שהי' כהן, ומדברנן אסור לכהן לישא חלוצה, אם הוא יכול לעזור ולהמציא לה איזה היתר לינשא לכהן, אמר לו מרן זצ"ל שאין כאן היתר, ואבי זצ"ל אמר לי שבשעה שהגר"מ פיינשטיין זצ"ל אמר שאין כאן היתר, ראיתי שהי' לו דמעות בעיניו, והרגיש בצערה של האשה. **ולפ"ז י"ל כוונת הפסוק** - ושפטו את העם משפט צדק – דהיינו שבדאי צריכים לפסוק כדין התורה, אבל עם כל זה צריך להרגיש בצער של חבירו.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי הרא"ש על התורה - שיהא השופט נקי מכל משפט, שלא יהא פתחון פה לשום אדם עליו, כמו משה רבינו שאמר (במדבר ט"ז, ט"ו) לא חמור אחד מהם נשאתי, וכמו שמואל (ש"א י"ב, ג') הנני ענו בי גוד ה' ונגד משיחו. **ולפ"ז י"ל** - משפט צדק, היינו משפט שגם הבעלי דינים יצדיקו אותו, והיינו שימנו שופטים נקיים מכל משפט, ואז יוכלו לשפוט משפט צדק, ולא יהא פתחון פה משום אדם עליהם, וכמ"ש בב"ב (ט"ו) ויהי בימי שפט השופטים (רות א', א') אמר רבי יוחנן דור ששופט את שופטיו, השופט אומר לו טול קיסם מבין שיניך, משיב לו הוא טול קורה מבין עיניך, השופט אומר לו כספך היה לסיגים (ישעי' א', כ"ב) (הפנימיות של הכסף הי' לסיגים) משיב לו הוא סבאך מהול במים (שם) (היין מהול במים).

וי"ל באופן אחר, שיש לפרש הפסוק כך, שאיך תדעו מי למנות לשופטים, דהיינו מי ראוי לאותה איצטלא, וע"ז נאמר - ושפטו את העם משפט צדק, ומלת "צדק" הוא לדון כל אדם לכף זכות, דהיינו רק מי שמלמד זכות על אחרים ראוי להמנות עליהם. **ולפ"ז מדוייק מה שנאמר** - ושפטו את העם, שלכאורה הוא מיותר, דהא בודאי הם שופטים את העם. **ולדברינו י"ל** שהפסוק בא לרמוז על זה, וכידוע שבכל מקום שנאמר "העם", היינו פשוטי העם, והיינו מי שדן לכף זכות אפילו אנשים מפשוטי העם, הוא ראוי להמנות עליהם.

וכעין זה פירש זקני הרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל - המשנה באבות (א', ו') והוי דן את כל האדם לכף זכות - דהיינו מי שם את האדם לדין שבאפשרותו לדון את זולתו, ועל זה נאמר - מי שדן את זולתו לכף זכות, הוא ראוי להיות דיין.

וי"ל עוד עפ"י הגמ' בשבת (קכ"ז) תנו רבנן הדין את חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. **ולפ"ז י"ל שזה מרמז הפסוק (ט"ז, כ')** צדק צדק תרדוף למען תחיה, דהיינו מי שרדוף אחר צדק, דהיינו שהוא דן את חבירו לכף זכות אז גם הקב"ה דן אותו לכף זכות, ואפילו אם הוא אינו זוכה לרחמים מצד עצמו הקב"ה דן אותו לכף זכות – למען תחיה, והוא בגדר מדה כנגד מדה בזה שהוא דן את חבירו לכף זכות.

כשישבתי שבעה על אבי ז"ל, בא אלי יהודי זקן לנחם, ואמר יודע אני למה אביך נפטר, שבקרוב בימינו יבא משיח צדקנו, ועכשיו בשמים מסדרים בית דין על מי שיזכה לעמוד בתחיית המתים, שרק מי שראוי יזכו לעמוד בתחיית המתים כמבואר בדברי חז"ל, ואביך הוא אחד מהדיינים שנבחר להיות על הב"ד, והטעם שמוס' שהוא תמיד דן את חבירו לכף זכות, ורק צדיק כזה יכול להיות על

וי"ל באופן אחר, הטעם שנאמר לשון – רודף, עפ"י הגמ' בסנהדרין (ל"ב) צדק צדק תרדוף – אחת לדין, ואחת לפשרה. **ולפי"ז י"ל הגמ' בב"מ** - לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה, והיינו אע"פ שפסקו ע"פ שורת הדין, אבל כיון שלא עשו פשרות ביניהם, שמעורר הענין של שלום בין אחד לחבירו, חרבה ירושלים. **וכן מבואר בנצי"ב** - דזה שמצוה להבי"ד לעשות פשר הוא רק באופן שאי אפשר להם לפסוק ע"פ עומק הדין, ואין להם ברירה רק לפסוק - כל דאלים גבר, ובדואי פסק כזה דאלים גבר אינו מעורר שלום במחנינו אלא מחלוקת, והנה מבואר ביומא (ט"ו) שבית שני נחרבה בשביל שנאת חנם. **ולפי"ז י"ל** שלכן נאמר - צדק צדק תרדוף, היינו שכל אחד צריך לרדוף אחרי שלום, כמו שנאמר בתהלים (ל"ד, ט"ו) בקש שלום ורדפהו, ואז נזכה שתהי' לנו ירושה לעולמי עד ולא יחרב עוד אכ"י"ר.

וכדאי להזכיר שהמדרש רבה בסוף פרשה זו מאריך במעלות הגדולות של שלום - ומסיים בהמימרא של רבי שמעון בן חלפתא, דכשביקש הקב"ה לברך את ישראל, לא מצא כלי שהוא מחזיק כל הברכות לברכן בו אלא השלום, שנאמר (תהלים כ"ט, י"א) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום - ובדואי זה לא היו דבר מקרה שפרשה זו דמייירי בעניני שופטים בידי ממונות, תסיים המדרש שלה במעלת השלום. **וי"ל** שהמדרש בא לעורר אותנו עד כמה שאנו צריכים להתרחק מן המחלוקת ולבקש שלום אע"פ שהדין עמו, וסיים המדרש במעלת השלום במעשה עם רבי מאיר, שאמר לאשה אחד לרוך לתוך עינו כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, אע"פ שלא עשה רבי מאיר שום דבר רע, אבל כדי לעשות שלום בין איש לאשתו נחית לדבר בזוי כזה.

ועכשיו בימי הנחמות האלו, שאנו מפטירין שבע דנחמתא, אנו צריכין להתחזק בעניני שלום, וכמו שמבואר שם במדרש - דחביב הוא השלום, שאין הקב"ה מנחם את ירושלים אלא בשלום, שנאמר (ישעי' ס"ו, י"ב) הנני נוטה אלה כנהר שלום.

השפת אמת פירש באופן אחר, דאין לך מקום שצריך רדיפה כדי למצוא את הצדק, רק בעוה"ז שהוא עלמא דשיקרא, אך ע"י הרדיפה יחשוף האדם גם כאן את נקודת האמת החבויה בכל דבר ומקום, וכל זאת בתנאי שלא יהא משוחד משאיפות גשמיות, שלא ידבק בהנאות עולם הזה המחפות על האמת והצדק ומחזקות את כח השקר, וזהו סמיכות הפסוקים ולא תקח שחד – צדק צדק תרדוף.

נראה מדבריו דבר גדול, שהרבה אנשים חושבים שההנאות דעולם הזה אינן סותרות לעולם הבא, ויכול לחיות חיי גשמיות ביחד עם חיים של רוחניות, ואינו כן, ואדרבה החיים של גשמיות הם סותרות באופן גדול לרוחניות, וכמ"ש באבות (פרק ו') כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכי' ועל הארץ תישן, ואז נזכה לשלמות בתורה.

וי"ל עוד עפ"י דברי הגר"מ פינשטיין זצ"ל (דרש משה) עפ"י הפסוק (ויקרא כ"ו, ה') ואכלתם לחמכם לשבע - פירש רש"י אוכל קמעא והוא מתברך במעיו. **צ"ע** לאיזה צורך יש בברכה זו, הא כבר נתברך בפירות מרובים יותר מן הצורך, ומה איכפת לך שנצטרך לאכול הרבה, כיון שיתן השי"ת הרבה. **ותי'** דהכוונה בזה שצריך לידע שאף שיש להשיג הנאה גדולה, צריך האדם השלם לראות שלא יתעסק הרבה בעניני גופו, שמיעוט ההתעסקות הוא טוב, בין לענין הזמן שלא להתבטל בהם, ובין שלא יבוא להתעסק בהרבה תענוגים, שהתעסקות זו מרחיקתו מהתורה ומיראת השי"ת. **צ"ע** אם הוא כבר שבע בזה ש"אוכל קמעא", למה באמת נתברך בהרבה פירות יותר מן הצורך. **ולדברינו י"ל** דזה גופא הי' הברכה, שהאדם נתעלה כל כך, שאע"פ שיש לו הרבה פירות יותר מהצורך, לא יתעסק הרבה בעניני גשמיות, ועיקר תכליתו הוא רק להתעלות בעניני רוחניות, ולכן זוכה לברכה זו - אוכל קמעא ומתברך במעיו.

גליון זו מוקדשת לזכר נשמת הרה"ח ר' יחיאל בן ר' יהודה ארי' גוטמאן ז"ל, נלב"ע ד' אלול, השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, יהי זכרו ברוך

לזכר נשמת זקני הרה"ק ר' יקותיאל יהודא בן הרה"ק ר' אלעזר ניסן טייטלבוים זצ"ל, אב"ד דק"ק סיגעט, בעהמ"ח ספרים ייטב לב על התורה, ייטב פנים על מועדים, וש"ת אבני צדק על ד' חלקי שו"ע. רבינו שימש בכתר הרבנות חמשה ועשרים שנה. וצוה קודם פטירתו שלא יכתבו על מצבתו שום תואר גאון או צדיק, כי אהב את האמת מעולם, ולא יוכל לסבול השקר, נלב"ע ו' אלול תרמ"ג.

בשנת תרי"ח הוזמן לשאת הספד בלווייתו של אחד מגדולי עיר סיגעט, ר' שמואל זיינוויל כהנא זצ"ל חתן זקני הגאון המפורסם ר' יהודה כהנא - הלך זצ"ל, אב"ד סיגעט, בעל מחבר קונטרס הסיפיקות, דבריו הותירו רושם עז, והוא נתמנה לרבנות העיר, והחל למלא את תפקידו בח"י תמוז באותה שנה, חסידים רבים נסעו אליו.

פעם אחת בא בנש"ק לש"ב להאדמו"ר מסטמאר זצ"ל לקבל ברכתו, והאדמו"ר שאלו מי הוא, וענה שהוא נכד אדמו"ר מפורסם, אמר לו האדמו"ר לא שאלתי מי זקנך אלא מי אתה.

אחריו ואמר - אבינו מלכנו חטאנו לפניך, אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, ומיד נענה, כסבורין העם שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה, לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו. **החכמת מנוח פירש** שרבי עקיבא הי' מעביר על מדותיו ר"ל שהורגל לעשות כמה דברים לפני משורת הדין, דהיינו שעשה יותר ממה שנצטווה. **ולפי"ז י"ל אבינו מלכנו האחרון** - אי"מ חנו וענו כי אין בנו מעשים - **צ"ע** איך יכול צדיק כמו רבי עקיבא לומר - שאין בנו מעשים, הא בדואי הי' עושה מעשים טובים עד אין שיעור. **ולדברינו י"ל** כיון שהקפיד תמיד לעשות לפני משורת הדין, לא חשב בעיניו שיש לו מעשים טובים, שאדרבה חשב בכל פעם שעשה מצוה, לא עשה לפני משורת הדין כראוי. **ולפי"ז י"ל** שהתורה אמרה לאדם עצה טובה לרדוף אחר צדק כדי שיחי', והיינו כשיש רח"ל גזירה על אדם בשביל עונותיו, ומצד הדין צריך לקבל עונש, אז כשיהג עם אחרים לפני משורת הדין, למשל - שיעשה חסד עם אחרים אע"פ שקשה לו, אז הקב"ה ינהג עמו ג"כ לפני משורת הדין ויבטל עונשו. וזהו כוונת הפסוק - צדק צדק תרדוף, ר"ל אם אתה רודף אחר הצדק באופן לפני משורת הדין (שהמלה – רודף, משמע שאי אפשר לו לעשות הדבר רק ע"י רדיפה, שזה הוא באופן לפני משורת הדין) אז יזכה לחיות, כמו שנאמר - למען תחיה.

וי"ל עוד עפ"י דברי הקדושת לוי, הנה הקב"ה שופט את ישראל בגודל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה, ועי"ז מתעוררת אותה המדה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד, ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדון לכף זכות, ואז עי"ז גם מלמעלה מתעוררת אותה המדה, ומלמדן גם עליו ועל כל זרע ישראל חסדים, ואי"כ האדם מעורר בעבודתו שלמטה, השער העליון, לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

ובפרט בימי אלול שאנו מבקשים על חיינו, וכמ"ש זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים, צריכים להתחזק בענין זה, ולעשות לפני משורת הדין, ובזכות זה נזכה לכתובה וחתימה טובה אכ"י"ר.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי חז"ל - רשעים אף בחייהם קרואים מתים, ורק מי שרודף אחר צדק נחשב חי, וזהו כוונת הפסוק - צדק צדק תרדוף למען תחיה, דרך עי"ז נחשב לחי. **וי"ל עוד עפ"י דברי המהר"ל (גבורות ה')** על הפסוק בתהלים (ק"ח, י"ז) לא אמות כי אחיה ואספר מעשי קה – שהטעם שחפץ שלא ימות, לא בשביל שחפץ בחיים, רק כדי לספר מעשי קה. **ולפי"ז י"ל כוונת הפסוק** - צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת, דהיינו שעיקר הטעם שצריך לרדוף אחר צדק, הוא – כדי לחיות, דהיינו חיים בלי צדק לא נחשב לחיים.

וי"ל עוד דלכאורה צ"ע למה נקט הקרא לשון "רודף", הלא יותר מדויק לומר - צדק צדק תשפוט. **המלבי"ם תי'** שהדין הוא שאם הצדק ברח מהם, ויצא חייב שלא בצדק, אם מצאו לו אח"כ זכות, אז תרדוף אחרי הצדק להשיגו, עי"ז שמחזירין אותו לזכות. **ולדברינו י"ל** שהתורה אמרה לנו דאי אפשר לחיות בלי צדק, ותמיד צריך לרדוף אחרי, כמו מי שרודף אחר כוס של מים במדבר יבשה.

וי"ל עוד שמזה אנו רואים דבר גדול, דמי עושה צדק, חוץ מהשכר שיקבל בעולם הבא, הוא מקבל שכר בעולם הזה, והוא השכר של חיים. **צ"ע** מהו השכר של חיים, דהא אנו רואים הרבה בני אדם שאינם רודפים אחרי צדק, ואעפ"י הם חיים - חיים ארוכים בעולם הזה. **וי"ל** ששכר זה בחיים של גשמיות, אלא חיים של רוחניות, ושכר זה הוא גדול מכל השכר שיקבל בעולם הבא, כמו שנאמר באבות (ד', כ"ב) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עוה"ב. **ולפי"ז י"ל כוונת הפסוק** - צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ, היינו בחייו נוהל את הארץ העליונה. (וכעין זה פירש הפנים יפות)